

Organizační informace

Jan Mužík

muzikj@gmail.com

Společné pracoviště biomedicínského inženýrství
FBMI ČVUT a
1. LF UK

Moderní technologie v diabetologii
Zimní semestr 2020/21

Organizační informace

- *Medicínský blok*
  - **prof. MUDr. Martin Prázný, Ph.D.**
    - diabetolog, 3. interní klinika 1. LF UK a VFN
  - **MUDr. Jan Šoupal, Ph.D.**
    - diabetolog, 3. interní klinika 1. LF UK a VFN
  - **MUDr. Tomáš Pelcl**
    - diabetolog a PhD student, 3. interní klinika 1. LF UK a VFN
- *Technický blok*
  - **Ing. Jan Mužík, Ph.D.**
    - Centrum podpory aplikačních výstupů a spin-off firem 1. LF UK, FBMI ČVUT
    - Ing. i Ph.D. na FEL ČVUT
- *Praktická část*
  - **Ing. Anna Holubová**
    - Ph.D. studentka oboru Biomedicínská informatika (1. LF UK)
    - Centrum podpory aplikačních výstupů a spin-off firem 1. LF UK, FBMI ČVUT
    - Ing. na FBMI ČVUT

Organizační informace

- Plán přednášek
- Ob týden v šesti blocích od 15:00 do 17:30 na na MS Teams
  - 14. 10. 2020
  - 4. 11. 2020 (místo svátku 28.10.)
  - 11. 11. 2020
  - 25. 11. 2020
  - 9. 12. 2020
  - 6. 1. 2021
- Medicínská, technická, praktická část
- Konkrétní obsah bude průběžně upřesňován
- Prezentace a další materiály
<https://www.albertov.cz/vzdelavani/moderni-technologie-v-diabetologii/> (menu Výuka)
- Do 2020: Důraz na praktické ukázky a osobní zkušenost
- Od 2020: Důraz na telemedicíni

Plánovaný obsah přednášek

- **Glykémie a její měření**
  - Úvod do předmětu, Diagnóza DM, klasifikace, příčiny, populační dopady
  - Základní principy self-managementu, monitorace, zodpovědnost lékaře a pacienta při léčbě
  - Technologie pro měření glykémie (SMBG, CGM), způsob použití a komplikace, kalibrační křivka, HbA1c
  - Praktická ukázka některých zařízení, manipulace s glukometrem a CGM
- **Technologie pro inzulinoterapii**
  - Inzulinoterapie, rozdíl mezi DM1 a DM2, Flexibilní dávkování inzulínu, počítání sacharidů, opatření při fyzické aktivitě
  - Inzulinové pumpy a pera, způsob použití jednotlivých přístrojů a komplikace, Měření fyzické aktivity
  - Praktické ukázky některých zařízení
- **Pokročilé funkce a zařízení pro self-management diabetu**
  - Management DM1, monitorace v praxi, četnost měření vs. kompezace, Léčba DM2
  - Pokročilé funkce CGM a inzulinových pump, Měření fyzické aktivity a dalších parametrů využitelných v diabetologii
- **Telemedicína a eHealth v diabetologii**
  - Práce s daty, mobilní a webové aplikace, xDrip, Nightscout, serious games, Praktické možnosti použití sdílení dat, cloudy v praxi, pacient “trvale on-line”
  - Psychologické aspekty technologií, adherence pacientů
  - Úvod do 1. praktické úlohy - role pacient
- **Diabetologie v zahraničí**
  - Telekonferenční přednáškový blok, Výzkumné projekty, podpora pacientů přes sociální média a edukace
  - Péče o pacienty s DM ve světě a u nás, Farmakoterapie vs. režimová opatření – dieta a pohyb
  - Úvod do 2. praktické úlohy - role lékař
- **Výzkum a technologie budoucnosti**
  - Closed-loop systémy, dual hormon, transplantace
  - Případy pacientů, Budoucí vývoj v krátkodobém a dlouhodobém horizontu
  - Vyhodnocení praktických úloh

Požadavky na zápočet

- Absolvování dvou praktických úloh
  - 1) vedení diabetického deníku
  - 2) online telemonitorace pacienta na dálku

NEBO

- Vytvoření stránky pro projekt **Wikiskripta** věnované tématu technologií v diabetologii

Detailní informace k požadavkům na splnění zápočtu naleznete na stránkách <https://www.albertov.cz/vzdelavani/moderni-technologie-v-diabetologii/>

Technologie pro měření glykémie

Jan Mužík

muzikj@gmail.com

Společné pracoviště biomedicínského inženýrství

1. LF UK

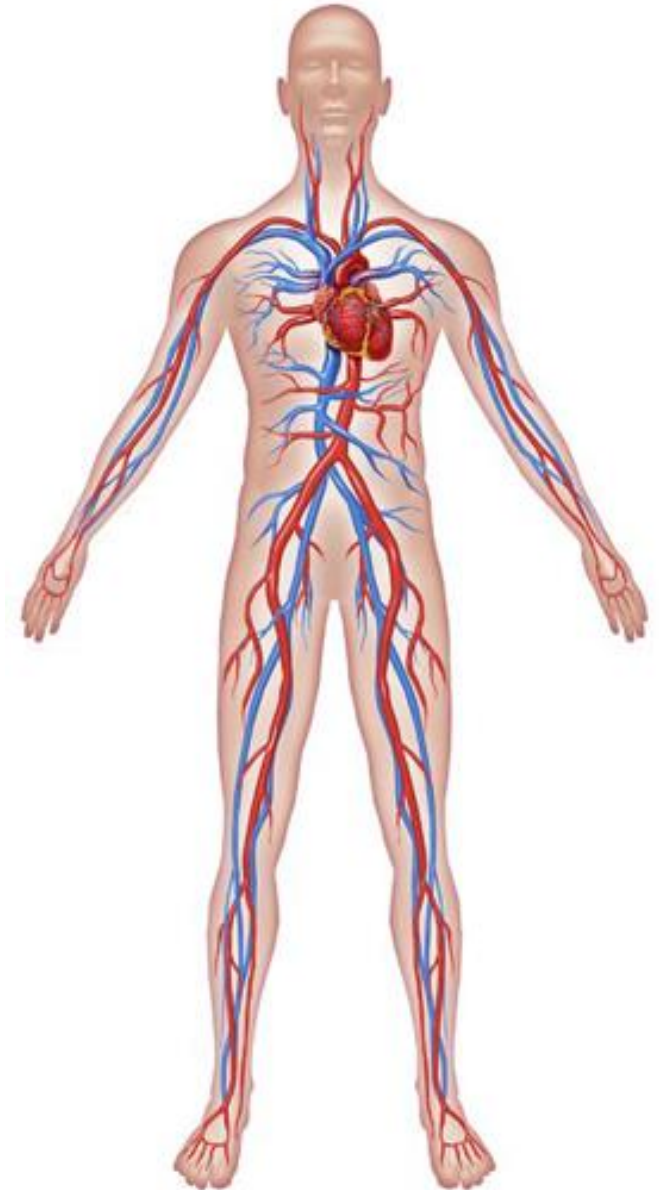
FBMI ČVUT

Moderní technologie v diabetologii

Zimní semestr 2020/21

Glykémie

- BG (blood glucose) – glykémie = koncentrace glukózy v krvi
- Nejdůležitější veličina v diabetologii
- Okamžitá hodnota
- Někdy je měřena přímo, někdy nepřímo (CGM z intersticiální tekutiny)
- Jednotky
  - mmol/l – SI, Evropa
  - mg/dL – USA
  - 1 mmol/l = 18 mg/dL
- U zdravého dospělého člověka (70kg) kolují v krevním oběhu cca **4g** glukózy

Glykovaný hemoglobin

- Značí se A1c, HbA_{1c}, A1C, or Hb_{1c}
- Odráží dlouhodobou (120 dnů, doba života erytrocytů) průměrnou (váženou) úroveň glykémie
- Glykace je nereverzibilní
- U zdravých do 39 mmol/mol (5,7%)
- U diabetiků do 53 mmol/mol (7%) je OK
- Jednotky:
  - DCCT (%) - starší
  - IFCC (mmol/mol) - novější
  - Přepočít přibližně IFCC = (% - 2) x 10
- Jedna z metod diagnózy diabetu v USA: IFCC $\geq$ 48 mmol/mol
- V ČR se IFCC začalo používat jako v jedné z prvních zemí

Měření glykémie

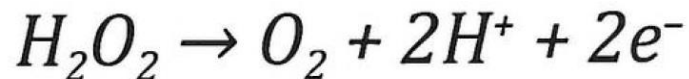
- Laboratorní
  - YSI 2300D STAT Plus Glucose & Lactate Analyzer
- Selfmonitoring
  - SMBG (Self-Monitoring of Blood Glucose)
    - Jednorázové měření glykémie
    - „měření z prstu“ – **osobní glukometr**
    - nRT CGM – FreeStyle Libre – „senzor s pamětí“
  - CGM (Continous Glucose Monitoring)
    - Real-time CGM

Historie měření glykémie

- V antice/středověku lékaři ochutnávali moč pacientů
- Ve 40. let 20. století vyšetření koncentrace glukózy v moči – Benediktovo činidlo, orientační
- Od 60. let testovací pásky (moč) Eli Lilly/Boehringer Mannheim
- 70. léta – stolní přístroje colorimetrické měření glykémie
- První osobní glukometr 1981, 1981 Glucocek / Glucoscan Medistron (UK)
- 90. léta elektrochemické senzory na bázi glukóz-oxidázy – proužky, malá kapka krve
- 3. milénium CGM
- Více v praktické části

Princip elektrochemického měření s enzymy

- Oxidace glukózy katalizovaná enzymem glukóz-oxidázy za vzniku peroxidu vodíku
- Redukce peroxidu vodíku, elektrický proud je úměrný množství glukózy
- Amperometrická metoda (měření proudu)
- Coulometrická metoda (měření náboje)
- $C = I * t$
- Reakce generuje kyslík, který degeneruje elektrody, takže nověji se přechází na glukóz-dehydrogenázu

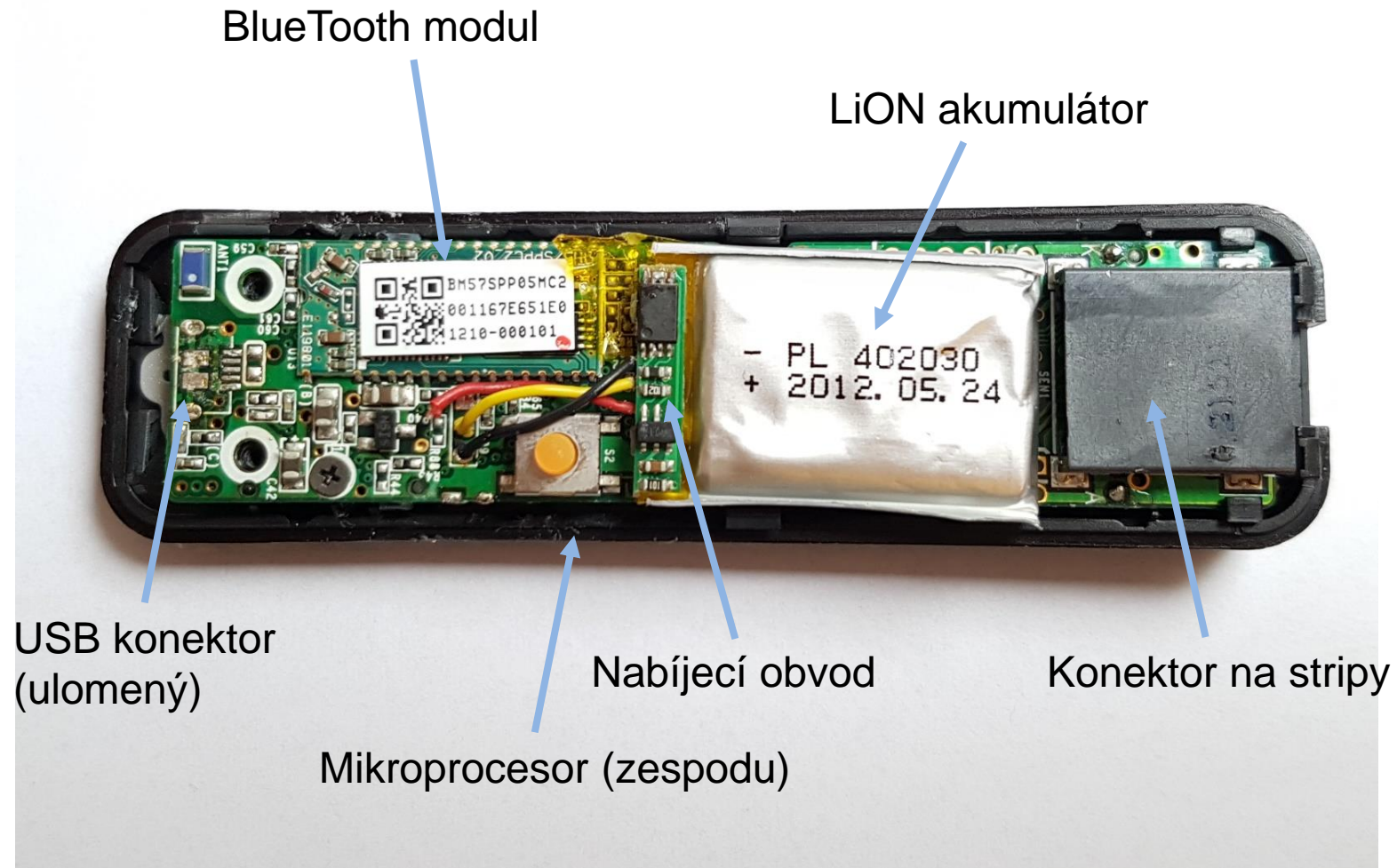
•When blood added, glucose is oxidized by enzyme coated on working electrode

•Voltage applied between working and reference electrode

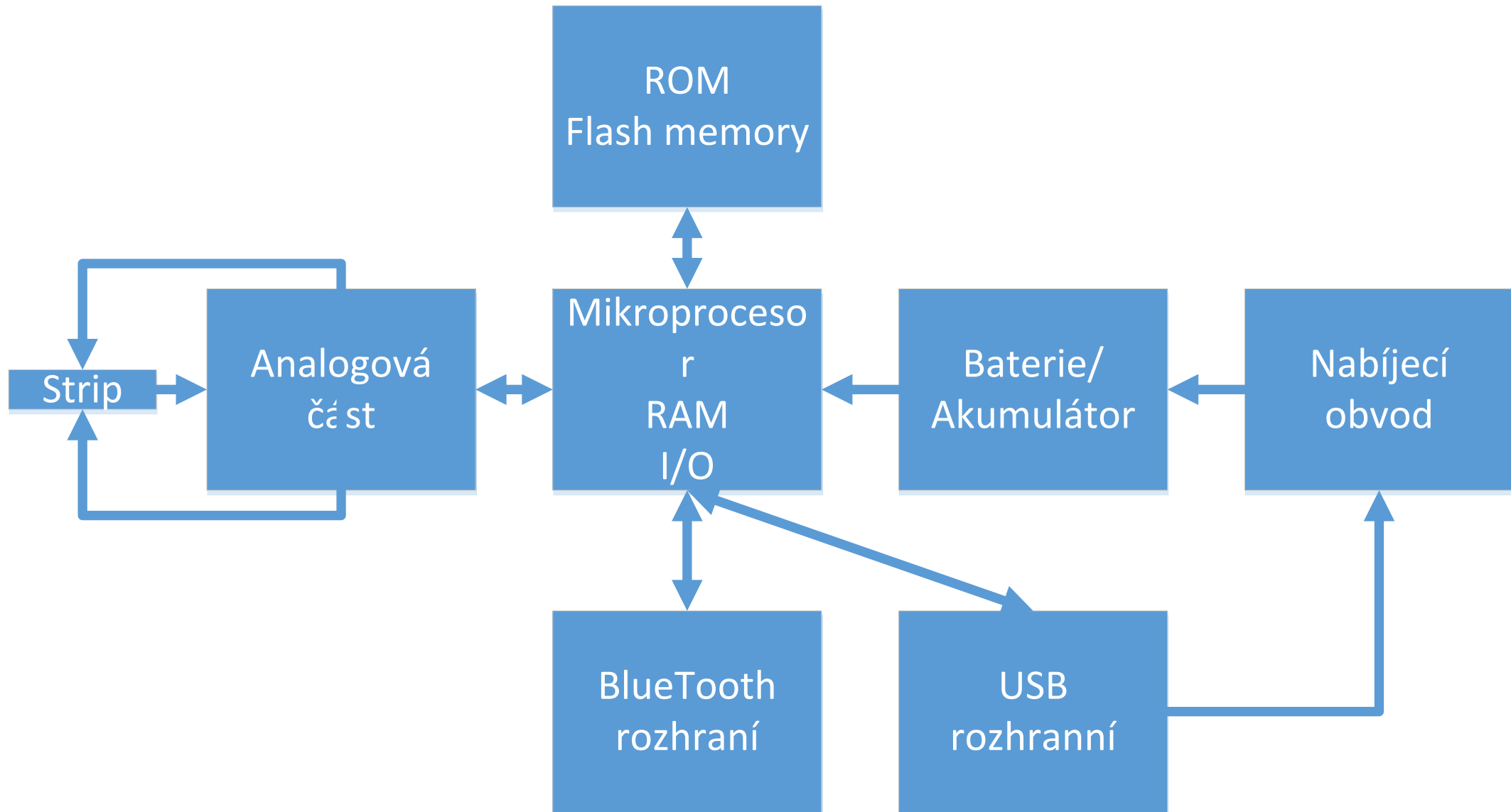
•Measure current between working and reference electrode

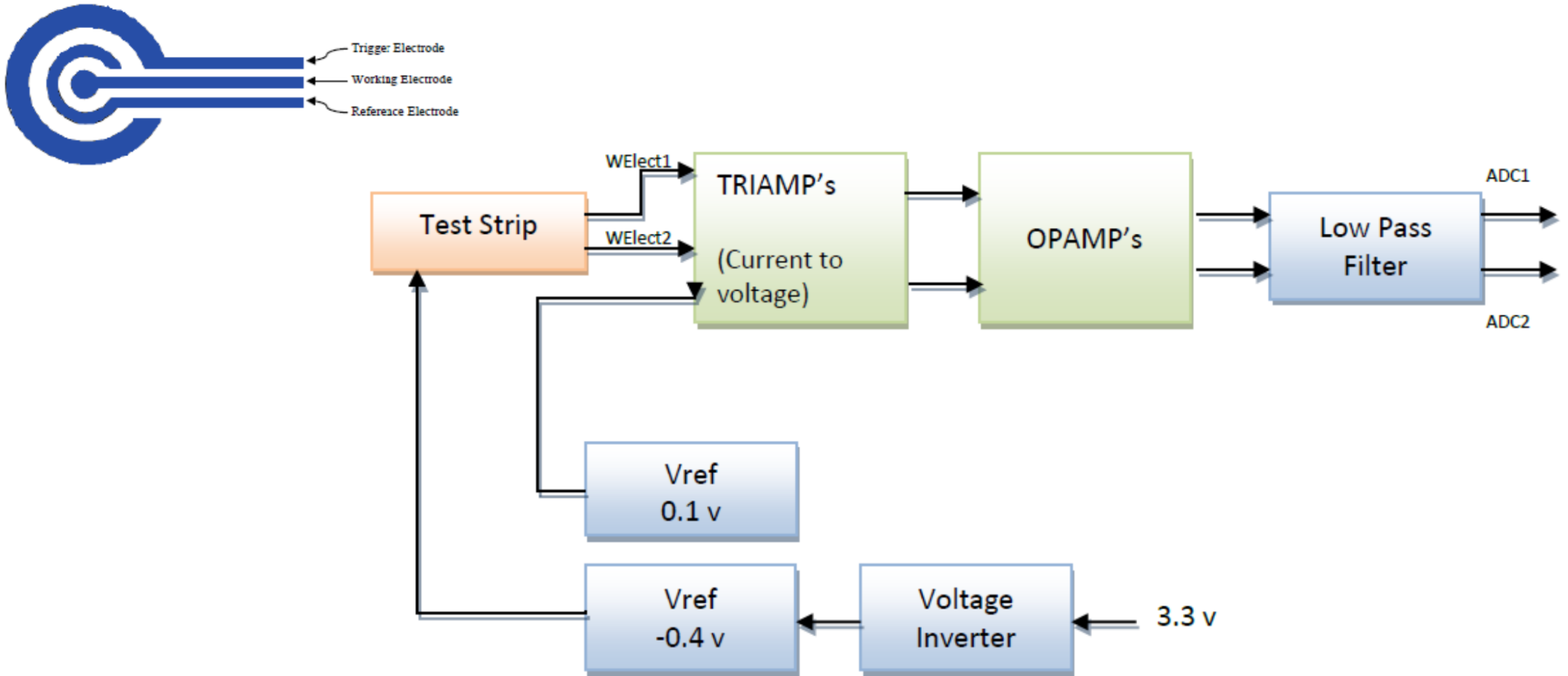
Osobní glukometr (pro SMBG)

Blokové schéma glukometru (SMBG)

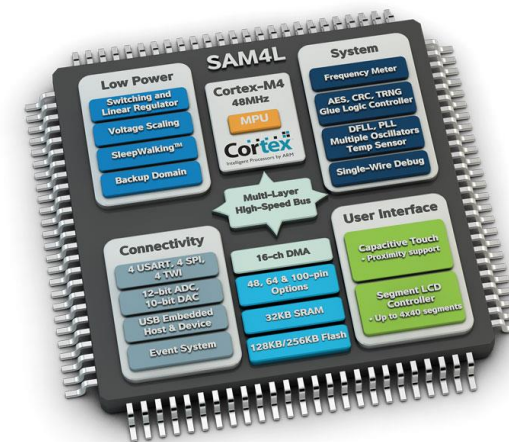

Blokové schéma analogové části SMBG

Konkrétní vnitřní uspořádání

- Návod na stavbu glukometru 33 stránek včetně SW
http://cache.freescale.com/files/microcontrollers/doc/ap_p_note/AN4364.pdf?aspl=1
- Obsahuje mikrokontrolér Freescale MCU Kinetis K53
  - ARM Cortex M4 CPU
  - Opamp, ADC, DAC, USB kontrolér
  - RAM, flash mem., I/O

Současné glukometry

- Levné, lehké, tlak na cenu
- Možnost propojení s insulinovou pumpou
- Minimum modelů s rozhraním BlueTooth
  - Fora Diamond
  - Contour Plus One
  - Medisana Meditouch 2
- Standardní rozsah cca 2 – 33mmol/l
- Proč se nevyrábí mobilní telefony s konektorem na strip?

Mobil + glukometr

- Zdravotnický prostředek = vleklý proces certifikace
  - CE, FDA...
  - Trvá i několik let
- ...mezitím by mobilní telefon tragicky zastaral
- Vysvětluje, proč mají mobily displeje jako měly mobily před 10 lety
- Nízká spotřeba – za pár let se třeba dočkáme e-ink displejů
- To samé platí např. pro multimedialní systémy v letadlech

Komunikační rozhraní glukometrů

- USB
  - Drátové rozhraní
  - Obsahuje i napájení a často slouží k nabíjení
  - Nesymetrické rozhraní (master/slave), řeší OTG
  - Mobil je slave, aby bylo možno ho připojit k počítači nebo dobíjet
- Bluetooth
  - Bezdrátové rozhraní
  - Nutnost párování zařízení
  - Od počátku problémové rozhraní
    - Nedokonalá kompatibilita mezi výrobci
    - Občas se párování rozpadá je třeba opakovat
    - Někdy se hodnoty nepřenesou
- Audio jack (!)
  - Řešení výše uvedených problému
  - Modulace datového přenos do akustického spektra (modem)
- NFC

Komunikační rozhraní glukometrů

- Neexistuje standardní komunikační protokol
- Snaha Continua aliance zatím bez úspěchu
- Diasend
  - Implementována řada komunikačních protokolů řady výrobců Bluetooth i USB, SMBG i CGM
  - Odesílání dat do cloudu Diasend
  - Mobilní app
- Diabeto
  - Podpora 30 glukometrů

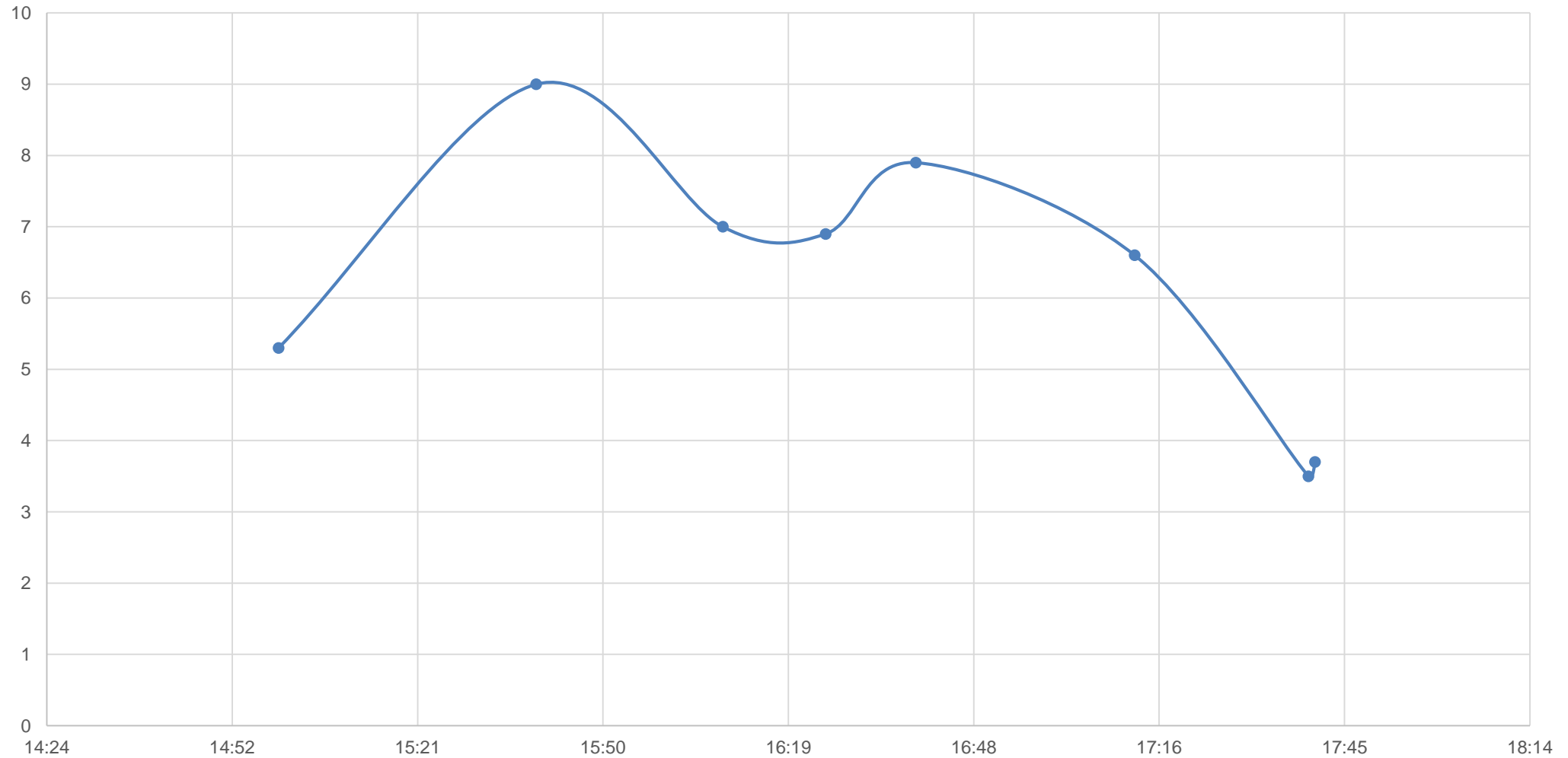
Zajímavé konstrukce

- iHealth - miniaturní
- Dario – pouzdro na stripy
- xGlu

Přesnost glukometrů

OGTT Muzik 2016-10-07

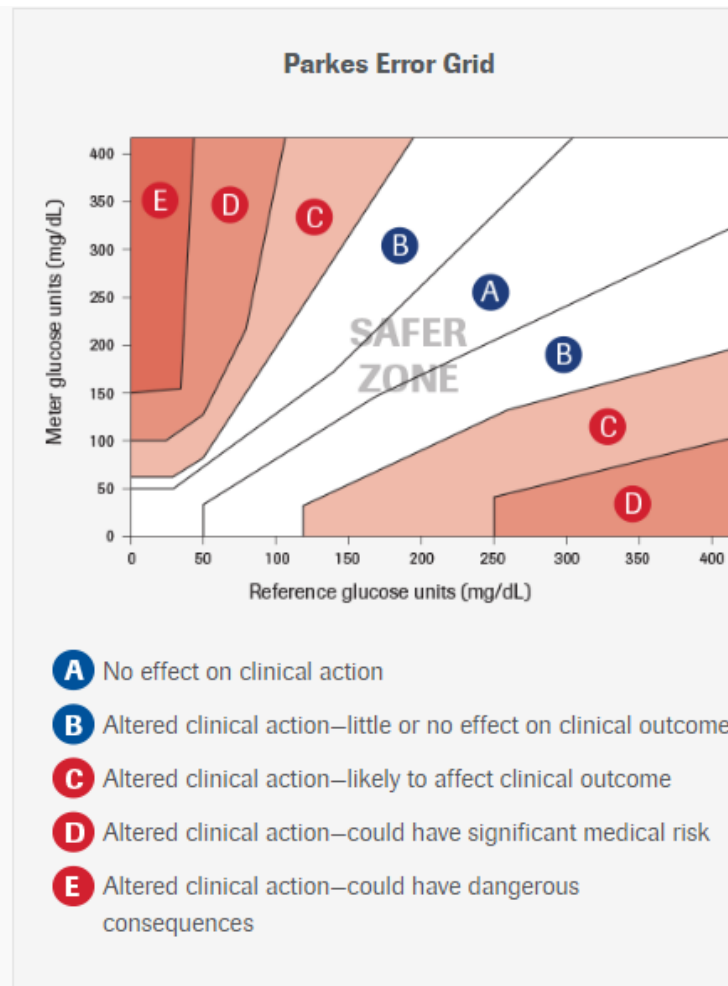
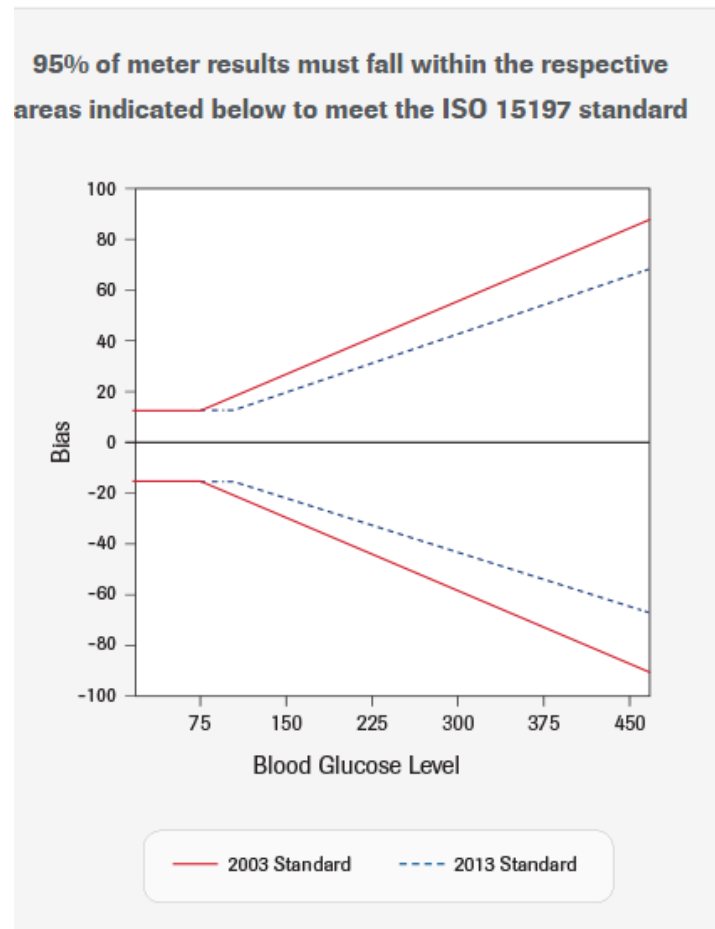

Přesnost glukometrů

ISO 15197:2013

povolená celková chyba měření nesmí v 95 % případů překročit:

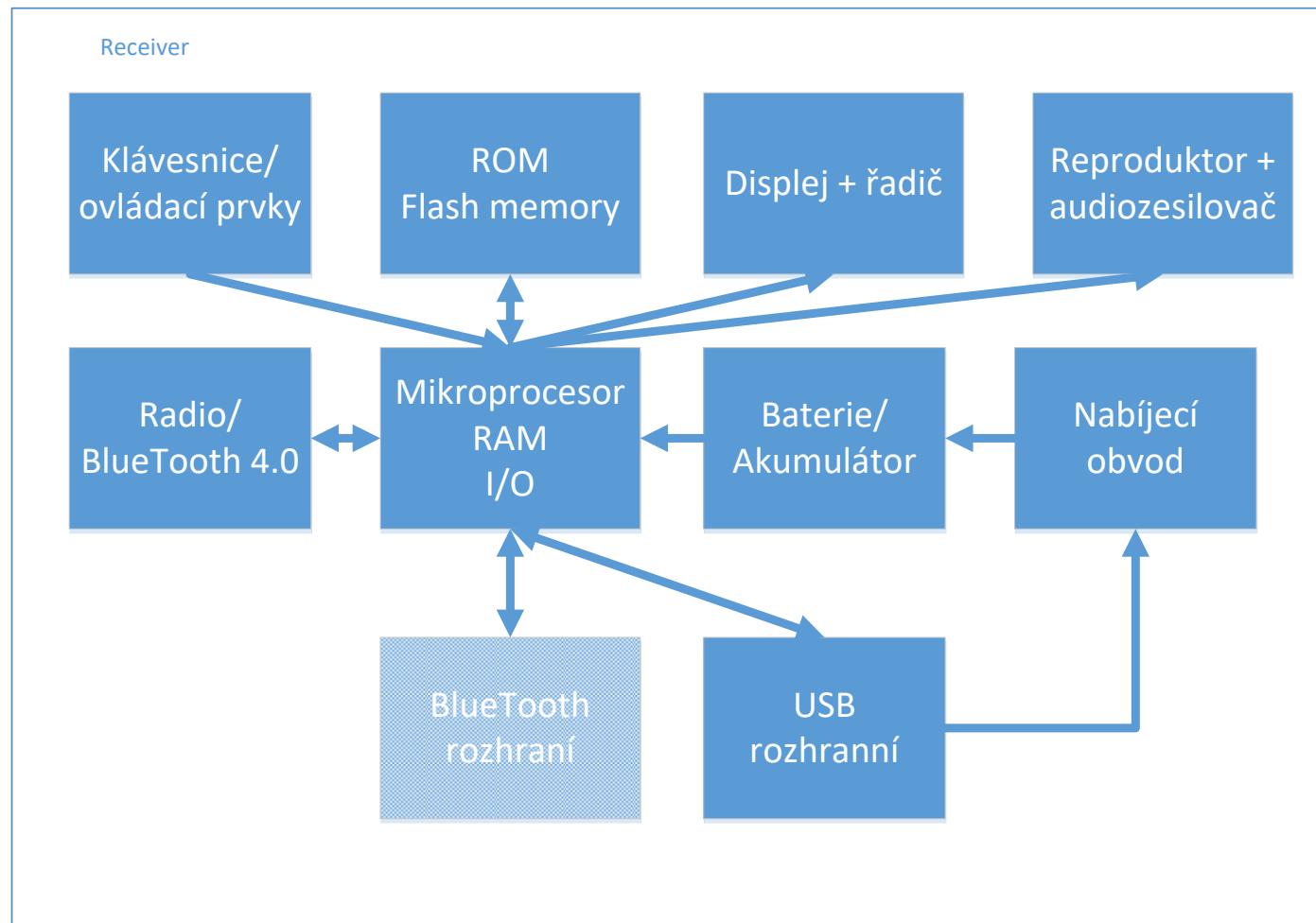
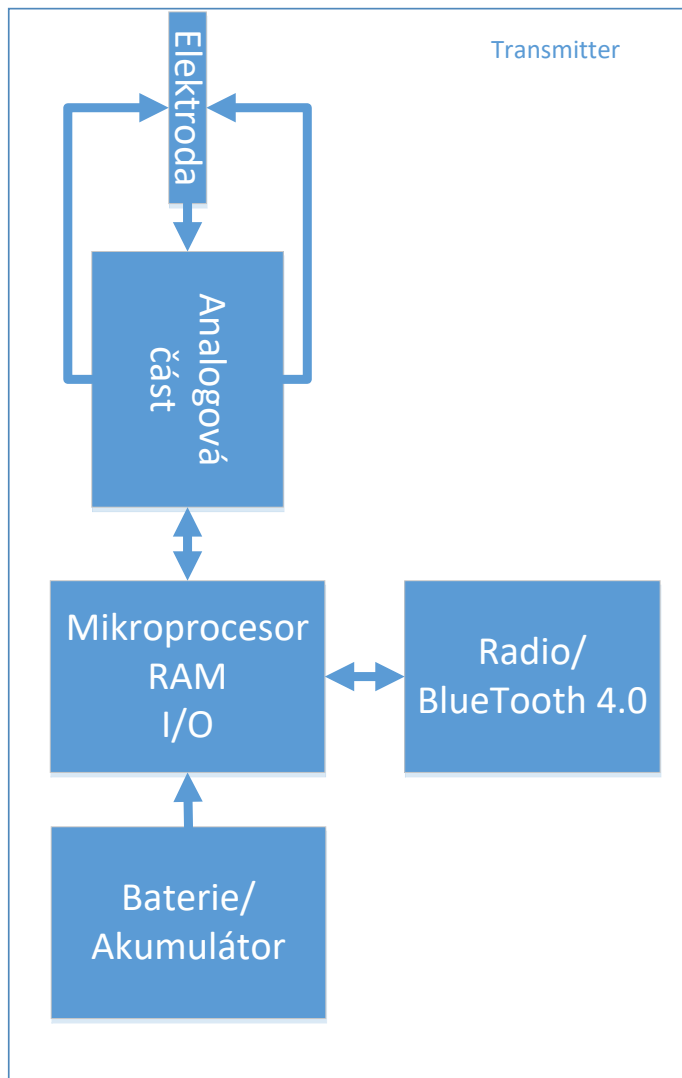
- $\pm 0,8$ mmol/l při glykemiích $< 5,6$ mmol/l a
- ± 15 % v rozsahu glykemií $\geq 5,6$ mmol/l

CGM – kontinuální monitory

- Označovány jako „senzor“
- Přínos pro pacienta: trend, průběžné sledování glykémie
- Elektroda je trvale zavedena v podkoží
  - Měření koncentrace glukózy v intersticiální tekutině
  - Zpoždění – obvykle uváděno 5-15min., závislost na teplotě, prokrvení apod.
  - Algoritmy pro odhad glykémie
- Životnost elektrody cca 7-30 dnů – odhojování, biokompatibilita
- Elektroda je výrobně nejnáročnější část
- Oligopol, vysoká cena senzorů – 1000-1800Kč
- Standardní uspořádání:
  - Senzor
  - Transmitter (vysílač)
  - Receiver (přijímač)
- Nutnost kalibrace podle SMBG – nejlépe v momentě stabilní glykémie
- Pro starší senzory (mimo G5, G6) doplňková metoda – neslouží jako podklad pro rozhodování o léčbě – praxe je jiná

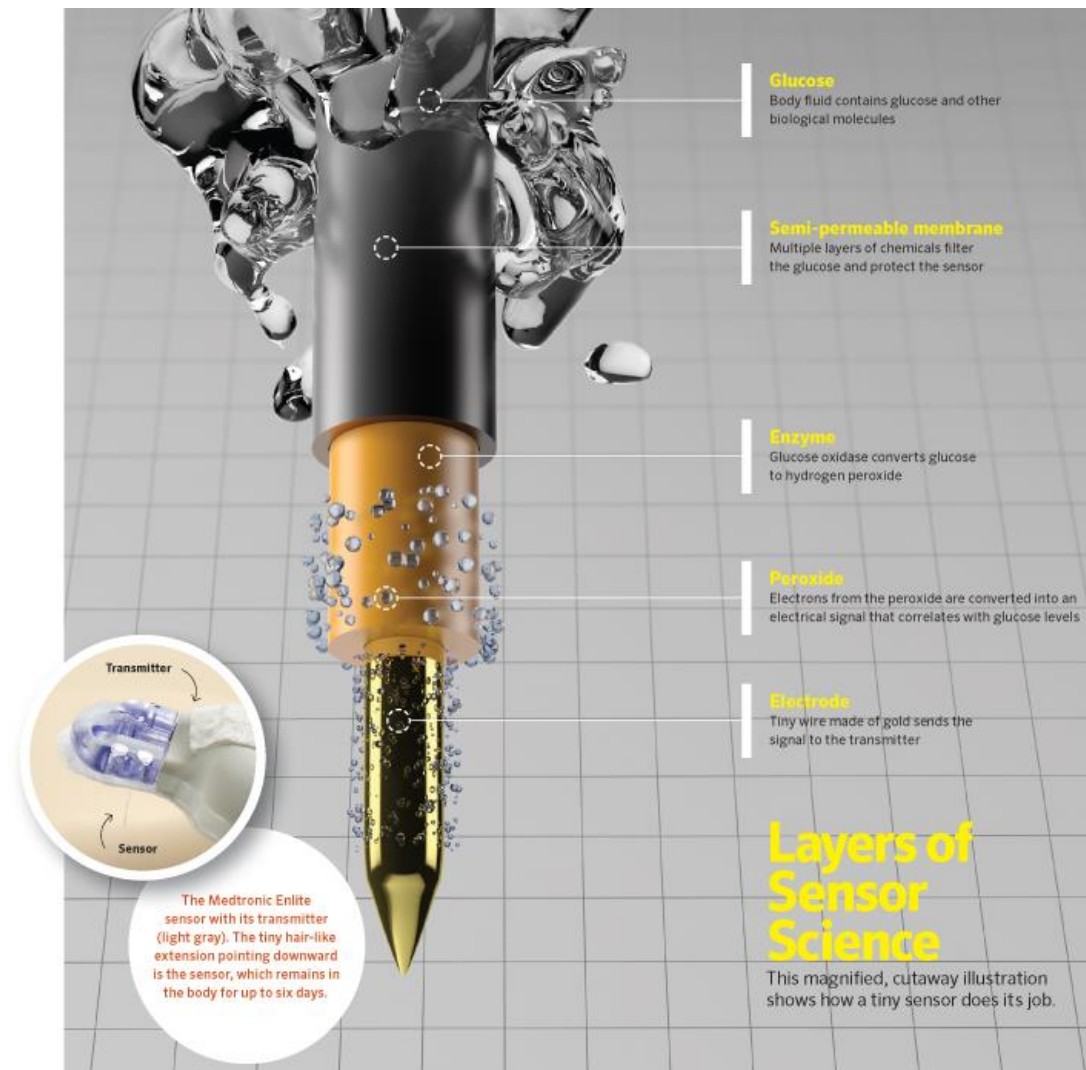
Blokové schéma CGM

Elektrody CGM

- Stejný elektrochemický, enzymatický, princip jako u SMBG
- Elektroda ve formě drátku potažená vrstvou enzymu a ochranou vrstvou
- Zaváděny pod úhlem 45° nebo 90°
- Dvouvodičové uspořádání bez ref.

Aktuální CGM

- Medtronic
  - Možnost propojení s pumpou
  - Systém MiniMed 640G/670G
- Dexcom
  - Vyšší přesnost
  - Backdoor, možnost neautrizovaného vyčítání dat
  - Modely G4, G5, G6
- FreeStyle Libre (Abbott)
  - Výrobce ho neoznačuje jako CGM - vykazování
  - Senzor s pamětí
  - Vyčítání dat pomocí přiložení NCF čtečky/smartphone
  - Levnější řešení
- Eversense (Senseonics)
  - implantabilní senzor (fluorescence), 90 dní
  - Již dostupný v ČR, aktuálně používají první pacienti

Vs.

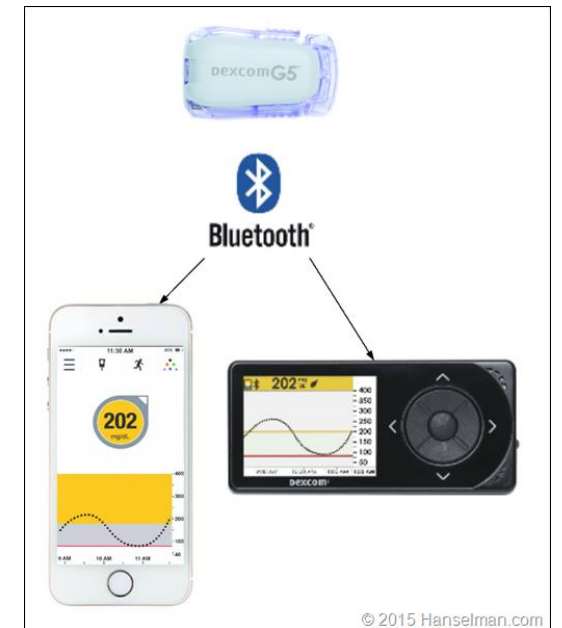
Dexcom – Receiver, přijímač

- Přijímá data z transmitteru
- Uživatelské rozhraní pro ovládání senzoru
- Technická specifikace:
  - Barevný grafický displej
  - LiION akumulátor, životnost na jedno nabití cca 2 týdny, dobíjení z USB
  - Akustické alarmy
  - Přenos dat do PC přes USB
- Existuje varianta G4 AP s BT
  - Dexcom poskytuje pro výzkumné účely
  - Když je třeba přístup k datům v RT
  - Artificial pankreas, closed loop
- Existuje upravená verze software 505 s nižším MARD
- Dvojitá první kalibrace s rozestupem 2h

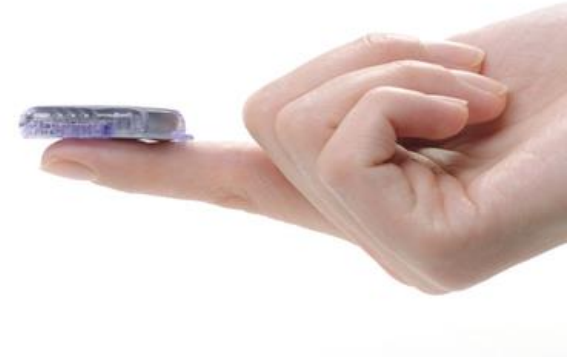
Dexcom G5

- Umí fungovat bez receiveru
- Receiver zastoupí mobilní telefon (iOS, Android)
- Místo proprietárního rozhraní využívá Bluetooth
  - Vyšší spotřeba
  - Větší baterie, větší rozměr
  - Stejná cena, kratší životnost
  - Problémy s přesností při dožívající baterii – uměle zkrácena životnost na 3 měsíce
  - MARD 9%

Dexcom G6

- Stejně jako G5:
  - Umí fungovat bez receiveru
  - Receiver zastoupí mobilní telefon (iOS, Android)
  - Místo proprietárního rozhraní využívá Bluetooth
  - Vyšší spotřeba (než G4)
  - MARD 9%
- Oproti G5:
  - Tenčí než G5
  - Netřeba průběžně kalibrovat
  - Po aplikaci senzoru lze zkalibrovat zadáním kalibračního kódu
  - Nový aplikátor
  - Nový touch screen receiver
  - Predikce hypoglykémie (15min)
  - Odolnost vůči paracetamolu

Medtronic CGM

- Varianty propojení:
  - Guardian RT + Senzor Medtronic Enlite
  - Inzulínová pumpa 640G + volitelně SMBG (datamanager, ovladač pumpy) + Medtronic Enlite
- Rozšířené možnosti řízení pumpy
  - Senzor augmented pump therapy
  - Funkce (predictive) low suspension
  - Bude probráno v následujících přednáškách
- CareLink software
- Oproti Dexcom uzavřenější systém, komplikovanější možnosti integrace, exportů
- Senzor Medtronic Enlite: MARD: 13.8%
- Nový senzor Enlite 3: MARD: 9.1% ve spojení s pumpou 670

Abbott Freestyle Libre

- Senzor s pamětí – FGM, flash glucose monitoring
- Kalibrován z výroby
- Vyčítání přes aktivní NFC
- Obsahuje baterii pro napájení senzoru
- NFC - Near Field Communication
  - Obsahuje řada moderních mobilních telefonů – hacknutí -> NightScout Glimp
  - Vychází z RFID – chytré etikety
  - Komunikace na vzdálenost cm
- Životnost senzoru 2 týdny – nelze hackout
- Cena cca (část hradí ZP)
  - Senzor 50 EUR
  - Čtečka 100 EUR
- Obtížně dostupný v ČR, pouze na poukaz

Abbott Freestyle Libre 2

- MARD 9.3% (9.2% for adults and 9.7% for pediatrics)
- Kontinuálně odesílá data do čtečky - umožňuje generovat alarmy
- Pro načtení hodnoty nutno přiložit čtečku k senzoru

Abbott Freestyle Libre 3

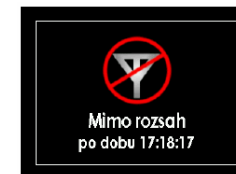
- Získal CE v září 2020
- Menší rozměry

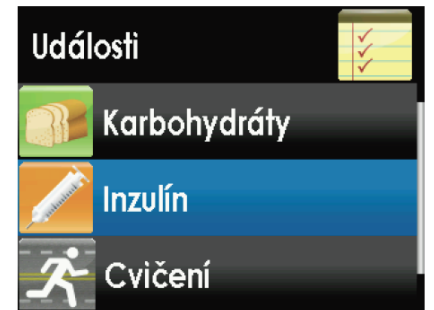
Alarmy - Dexcom

- Rozsáhlé možnosti nastavení alarmů
- Hlídaní
  - Hypoglykemií i hyperglykemií
  - Rychlého růstu/poklesu glykémie
  - Ztráta spojení s transmitterem
  - Blížící se konec životnosti senzoru
- Vibrace/pípání
- Dexcom Share – vzdálené alarmy

Evidence událostí - Dexcom

- Možnost vedení kompletního diabetického deníku
- Evidence:
  - Dávkování insulinu
  - Konzumace sacharidů
  - Fyzické aktivity/cvičení
  - Zdravotní stav (nemoc, stress apod.)
- Omezené možnosti – ovládací prvky

Rozsah přesnost a CGM

- Standardně měří CGM v omezenějším rozsahu než SMBG (2.2 – 22.2 mmol/l)
- Postupné zvyšování přesnosti výrobci
- Přesnost CGM s kalibrací se odvíjí od přesnosti kalibrací SMBG – pozor na překalibrování!
- MARD - mean absolute relative difference
- Přesnost CGM i SMBG je počítána vzhledem k YSI – laboratorní analyzátor Yellow Springs Instrument, de facto zlatý standard

Bezpečnost CGM

- Slabě zabezpečené rozhraní transmitter-receiver
- V případě Dexcom 4G – proprietární nešifrované FM rozhraní na 2,4GHz (ISM) – nízká spotřeba
- Možnost odposlechu
- Možnost podvrhnutí dat
  - SAPT (sensor-augmented pump therapy)
  - Hanselman: Hackers can kill Diabetics with Insulin Pumps from a half mile away - Um, no. Facts vs. Journalistic Fear mongering
- Výrobci se obávají propojit CGM/pumpu s mobilním telefonem – internet -> zvýšený nárůst bezp. rizika.

Děkuji za pozornost!

Jan Mužík

muzikj@gmail.com

Společné pracoviště biomedicínského inženýrství

1. LF UK

FBMI ČVUT

Moderní technologie v diabetologii

Zimní semestr 2020/21